

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน
Factors Relating the Acceptance of Economic Bamboo Cultivation of Farmers
in Pua District, Nan Province

ธนวัฒน์ อนาวงค์ (Thanawat Anawong)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)² พลสรารณ สุราญรัมย์ (Ponsaran Saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร 3) ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร 4) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกไม้เศรษฐกิจ ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่านที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2565 จำนวน 8,802 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรทาโร ยามาเน ที่ค่าความคาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 200 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการทดสอบไคสแควร์ โดยผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.19 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.83 ราย พื้นที่ถือครองที่ดินครัวเรือนเฉลี่ย 6.2 ไร่ และส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง 2) เกษตรกรปลูกไม้บนพื้นที่ราบเฉลี่ย 1.28 ไร่ พื้นที่ลาดชันเฉลี่ย 0.85 ไร่ ระยะปลูก 4x4 เมตร อาศัยน้ำฝนทั้งหมด ไม่มีการตัดแต่งกอ มีรายได้จากการขายไม้เฉลี่ย 10,779.38 บาทต่อปี 3) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการเก็บตัวอย่างดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินระดับปานกลาง และได้รับข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุด 3) เกษตรกรความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ระดับมาก แหล่งความรู้ของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย ความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก 4) ปัจจัยที่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร และการถือครองที่ดินครัวเรือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในด้านการปลูกไม้เพื่ออุตสาหกรรมมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นการขาดโอกาสการเข้าถึงแหล่งอุตสาหกรรม และเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในด้านการการดูแลรักษาไม้ โดยเฉพาะในประเด็นควรมีการบริหารปริมาณน้ำให้เพียงพอ

คำสำคัญ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ การยอมรับ ไม้เศรษฐกิจ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช thanawatoat_46@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.Keo@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

This research aimed to study 1) to study the basic personal, social and economic conditions of farmers 2) to study the conditions of economic bamboo cultivation of farmers 3) to study the knowledge, sources of knowledge, opinions and needs of farmers about economic bamboo 4) to study the factors related to the acceptance of economic bamboo cultivation by farmers 5) to study the problems and suggestions of economic bamboo farmers. The population in the research was farmers in Pua District, Nan Province who registered with the Department of Agricultural Extension in 2022, totaling 8,802 people. The sample size was determined using the Taro Yamane formula with a probability of error of 0.07, resulting in 200 people. An interview form was used to collect data. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation, ranking and Chi-square test. The results of the research found that 1) Most farmers were female, with an average age of 59.19 years, and had completed primary school. There were an average of 2.83 agricultural workers in the household, an average household landholding area of 6.2 rai, and most of them had their own sources of capital. 2) Farmers planted bamboo on an average of 1.28 rai of flat land, an average of 0.85 rai of slope land, with a planting distance of 4x4 meters, relying entirely on rainwater, without pruning clumps, and earning an average income from selling bamboo of 10,779.38 baht per year. 3) Farmers had moderate knowledge of soil sampling and fertilizer use based on soil analysis, and received the most information from printed media. 3) Farmers had a high level of knowledge about economic bamboo, with a low level of knowledge sources. Farmers' opinions and needs about economic bamboo were high. 4) Factors that were related to farmers' acceptance of economic bamboo planting were the number of agricultural workers and household landholding, with a statistically significant relationship at the 0.05 level. 5) It was found that farmers had the most problems in planting bamboo for industry, especially in terms of lack of access to industrial resources, and farmers had suggestions on bamboo care, especially in terms of sufficient water management.

Keywords: Related factors, Acceptance, Economic bamboo

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ปัจจุบันการทำเกษตรอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมากในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่น จังหวัดน่าน ที่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้มากเป็นอันดับ 7 ของประเทศไทย คิดเป็น 61.22 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัดน่านทั้งหมด (สำนักจัดการที่ดินป่าไม้, 2564) แต่ปัจจุบันจังหวัดน่านกำลังเผชิญกับปัญหาป่าไม้ที่ลดลง เห็นได้จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ ในช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2554 มีการลดลงเฉลี่ยปีละ 48,600 ไร่ และในช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2558 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ยังคงมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากนั้นในปี พ.ศ. 2558 - 2561 พื้นที่ป่าไม้ค่อนข้างคงที่อยู่ในช่วง 4.56 - 4.65 ล้านไร่ โดยภาพรวมแล้วจังหวัดน่านสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. 2507 - 2561 ประมาณ 1.2 ล้านไร่ (สายบัว เข้มเพชร และศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา, 2564) เนื่องจาก มีการใช้พื้นที่การเกษตรในลักษณะสลับเปลี่ยน มีการบุกรุกทำลายป่า เพื่อปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นพืชไร่เลื่อนลอยที่ก่อให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม ดินโคลนถล่ม ปัญหาหมอกควันไฟป่า และ การใช้สารเคมีทางการเกษตรสูง จนก่อให้เกิดมลภาวะต่างๆ (ประเสริฐ ดอยลอม, ม.ป.ป) เมื่อภาครัฐเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ภาครัฐจึงกำหนดแนวทางการแก้ไขหาควาควบคู่ไปกับการทำเกษตรอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศไทย โดยส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ สอดคล้องกับแนวโน้ม ความต้องการของตลาด สำหรับพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า “ไผ่ชางหม่น” นับเป็นหนึ่งในพืชทางเลือกที่มีโอกาสทางการตลาด และมีศักยภาพการผลิตในพื้นที่ ปี พ.ศ.2565 มีเกษตรกรผู้ปลูกรวม 544 ราย เนื้อที่ปลูกครอบคลุม 16 จังหวัดภาคเหนือ รวมทั้งสิ้น 2,680 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70 ของเนื้อที่ปลูกรวมทั่วประเทศ แหล่งผลิตสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ อุดรดิตถ์ แพร่ และน่าน มีเนื้อที่ปลูกรวม 1,641 ไร่ หรือร้อยละ 59 ของเนื้อที่ปลูกรวมของภาคเหนือ และคิดเป็นร้อยละ 47 ของเนื้อที่ปลูกรวมทั่วประเทศ โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกทั้ง 3 จังหวัด รวม 363 ราย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) นอกจากไผ่ชางหม่นแล้ว จังหวัดน่านยังมีการส่งเสริมการปลูกไผ่ชนิดอื่นๆ ด้วย เช่น ไผ่รวก ไผ่ตงเขียว และไผ่พันธุ์อื่น ๆ ที่เป็นไผ่เศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละชนิดมีคุณสมบัติและการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันไป เห็นได้จากจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ในจังหวัดน่านที่มีมากถึง 6,318 ครัวเรือน และอำเภอที่มีการปลูกไผ่มากที่สุดของจังหวัดน่าน คือ อำเภอปัว (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

ในบริบทนี้ การปลูกไผ่จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับเกษตรกรในจังหวัดน่าน เนื่องจากไผ่เป็นพืชที่มีคุณสมบัติหลายประการที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ไผ่เป็นพืชโตเร็วที่สุดในโลก จึงมีศักยภาพสูงในการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และกักเก็บคาร์บอน โดยทั่วไปแล้ว ป่าชนิดอื่น ๆ จะมีอัตราการเจริญเติบโตด้านชีวมวลประมาณ 2-5 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ในขณะที่ป่าไผ่มีชีวมวลเพิ่มขึ้นถึง 30 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ไผ่มีความได้เปรียบเหนือไม้โตเร็วในแง่ของความยั่งยืน และความสามารถในการตรึงคาร์บอน และไผ่ยังเป็นไม้เบิกนำที่สามารถขึ้นได้บนพื้นที่ว่างเปล่า จึงสามารถช่วยปรับปรุงสภาพของระบบนิเวศในบริเวณป่าเสื่อมโทรมได้ในระยะเวลาอันสั้น จากระบบรากที่แผ่กว้างเป็นร่างแห และความหนาแน่นของเรือนยอด ทำให้ไผ่มีประสิทธิภาพสูงในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ช่วยป้องกันการชะล้างและการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินได้ดี และยังช่วยปรับปรุงคุณภาพของดินให้ดีขึ้น ซึ่งประเทศไทยเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการปลูกไผ่ เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตไฟฟ้าชีวมวลทดแทนการพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศ และเป็นการสร้างพื้นที่ป่าไม้ให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไผ่นั้นถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีและตัดฟันมาใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ก็จะยิ่งแตก่างใหม่มากขึ้นและให้ผลผลิตต่อเนื่องอย่างยั่งยืน (สกลท์ บุญเสริมสุข, 2564) นอกจากนั้นแล้วไผ่ยังสามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวโดยการจำหน่ายส่วนต่าง ๆ ของไผ่ ก่อให้เกิดการสร้างงาน ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บลำไผ่ การผลิตแปรรูปไม้ไผ่ และการขนส่งเครื่องแปรรูปต่าง ๆ จนพัฒนาเป็นสินค้าส่งออก ทำรายได้ให้แก่ประเทศ (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2565) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกไผ่แทนพืชเชิงเดี่ยวแบบดั้งเดิมนั้น จำเป็นต้องเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจและการยอมรับของเกษตรกร

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกไผ่เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับไผ่เศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวางแผนและการกำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกไผ่อย่างมีประสิทธิภาพแก่เกษตรกร ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกไผ่เศรษฐกิจของเกษตรกรเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนในภาพรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูระบบนิเวศ และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่านและพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

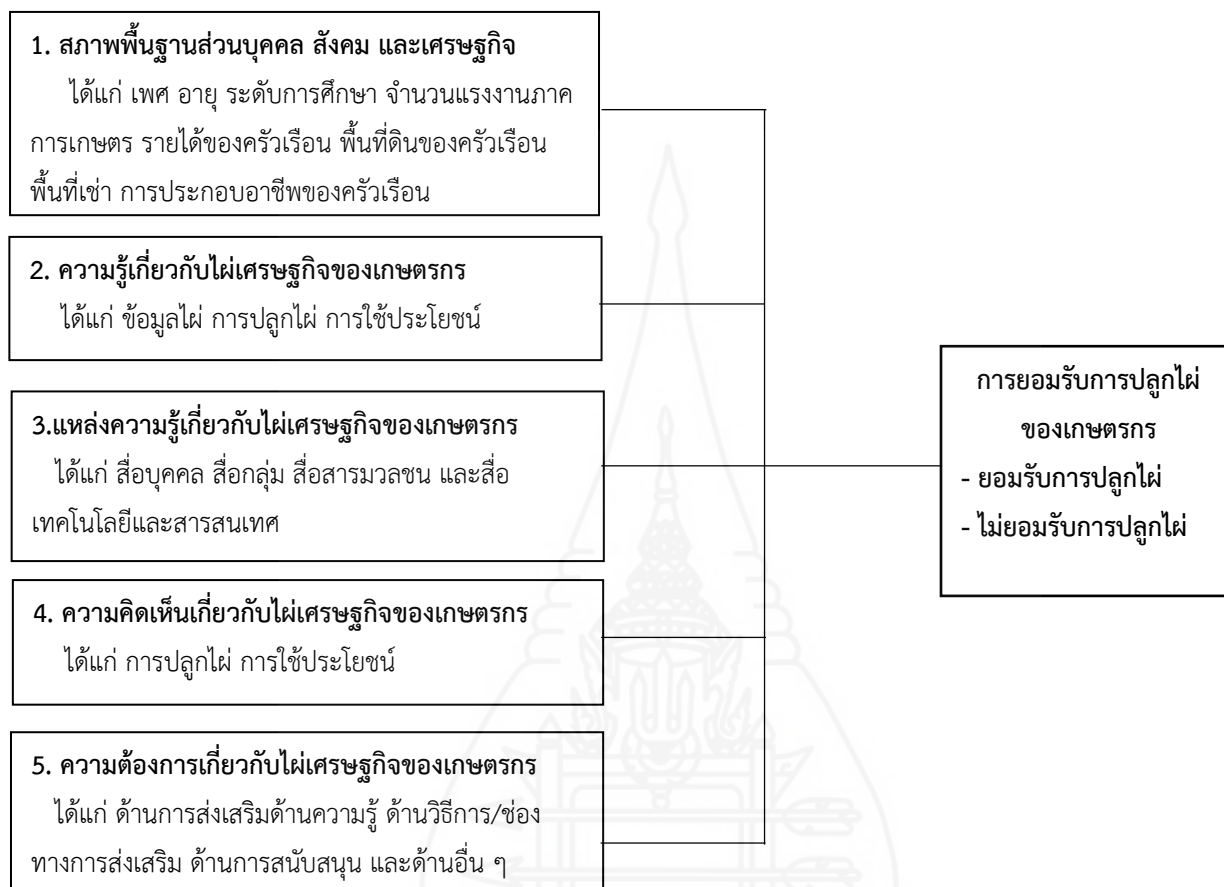
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการปลูกไผ่เศรษฐกิจของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับไผ่เศรษฐกิจของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไผ่เศรษฐกิจของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกไผ่เศรษฐกิจ

กรอบแนวคิด

จากตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับ ตัวแปรตาม ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน
อย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไฟเศรษฐกิจของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ทำการศึกษา คือ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน
ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี 2565 จำนวน 8,802 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร
คำนวณของ ทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 200 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือ
ที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออก 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจของ
เกษตรกร ส่วนที่ 2 สภาพการปลูกไฟเศรษฐกิจของเกษตรกร ส่วนที่ 3 ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการ
เกี่ยวกับไฟเศรษฐกิจของเกษตรกร และส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการของเกษตรกรผู้ปลูกไฟเศรษฐกิจ ตรวจสอบ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ค่าความตรงโดยใช้ ไอโอซี ได้เท่ากับ 0.92 และทำการตรวจสอบค่าความเที่ยง ตามวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่า 0.870 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไคสแควร์

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.0) มีอายุเฉลี่ย 59.96 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 56.0) มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 คน (ร้อยละ 36.0) มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 58.0) มีรายได้ภาคเกษตร น้อยกว่า 30,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 45.0) มีรายได้นอกภาคเกษตร 30,001-60,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 42.0) มีรายได้เฉลี่ย 78,348.96 บาท มีแหล่งเงินทุนของตนเอง (ร้อยละ 91.0) มีพื้นที่ของตนเองน้อยกว่า 2 ไร่ (ร้อยละ 57.0) เฉลี่ย 5.65 ไร่ มีพื้นที่เช่า น้อยกว่า 2 ไร่ (ร้อยละ 57.0) มีอาชีพหลักเกษตรกร (ร้อยละ 83.0) มีอาชีพรองรับจ้าง/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 49.0)

2) เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.0) มีอายุเฉลี่ย 58.41 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 47.0) มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 คน (ร้อยละ 35.0) มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 58.0) มีรายได้ภาคเกษตรได้ น้อยกว่า 30,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 51.0) มีรายได้นอกภาคเกษตรน้อยกว่า 30,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 39.0) มีรายได้เฉลี่ย 73,468.44 บาท มีแหล่งเงินทุนของตนเอง (ร้อยละ 85.0) มีพื้นที่ของตนเองน้อยกว่า 2 ไร่ (ร้อยละ 47.0) เฉลี่ย 6.75 ไร่ มีพื้นที่เช่า น้อยกว่า 2 ไร่ (ร้อยละ 93.0) มีอาชีพหลักเกษตรกร (ร้อยละ 82.0) มีอาชีพรองรับจ้าง/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 53.0)

2. สภาพการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจมีพื้นที่ราบ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ราบปลูกน้อยกว่า 3 ไร่ (ร้อยละ 92.0) โดยมีพื้นที่ราบเฉลี่ย 1.28 ไร่ เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ลาดชัน ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกในพื้นที่ลาดชันน้อยกว่า 3 ไร่ (ร้อยละ 94.0) เฉลี่ย 0.85 ไร่ โดยมีระยะการปลูก 4x4 เมตร มากที่สุด (ร้อยละ 85.0) และมีการเตรียมพื้นที่ปลูก (ร้อยละ 54.0) รูปแบบการให้น้ำอาศัยน้ำฝน ทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใส่ปุ๋ย (ร้อยละ 76.0) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการตัดแต่งกอ (ร้อยละ 81.0) โดยดินที่ปลูกมีลักษณะเป็น ดินเหนียว (ร้อยละ 50.0) ไม่มีแหล่งน้ำ (ร้อยละ 74.0) สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตตลอดทั้งปี (ร้อยละ 94.0) โดยผลผลิตที่ได้มีรูปแบบ การจำหน่าย ในรูปแบบที่ 1 หน่อไม้สด จำหน่ายหน้าสวน ราคา 20 – 40 บาทต่อกิโลกรัม และจำนวน 100 – 400 กิโลกรัมต่อปี โดยหากผ่านพ่อค้าคนกลาง ราคาจะอยู่ระหว่าง 20 – 30 บาทต่อกิโลกรัม และจำนวน 201 – 400 กิโลกรัมต่อปี และหากจำหน่าย ในชุมชน จะจำหน่ายอยู่ที่ราคา 20 – 40 บาทต่อกิโลกรัม และจำนวน 100-400 กิโลกรัมต่อปี โดยเกษตรกรมีรายได้จากหน่อไม้สด 2,000 – 10,000 บาทต่อปี รูปแบบที่ 2 ลำไม้ไผ่ จำหน่ายหน้าสวน ราคา 21 – 30 บาทต่อลำ และจำนวน 100 – 1,000 ลำต่อปี หากผ่านพ่อค้าคนกลาง ราคา 21 – 30 บาทต่อลำ และจำนวน 100 – 1,000 ลำต่อปี และในชุมชน ระหว่าง 10 – 30 บาทต่อลำ และจำนวน 100 - 2,500 ลำต่อปี และมีรายได้รวมระหว่าง 1,800 – 32,000 บาทต่อปี โดยสรุปแล้วเกษตรกรมีรายได้รวมจากการ จำหน่ายไม้ มากกว่า 9,000 บาทต่อปีมากที่สุด (ร้อยละ 41.0) โดยมีรายได้รวมจากการปลูกไม้เฉลี่ย 10,779 บาทต่อปี มีต้นทุนการ ผลิตรวม น้อยกว่า 1,000 บาท/ไร่/ปี มากที่สุด (ร้อยละ 93.0) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 289 บาท/ไร่/ปี

3. ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็น และความต้องการ เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

3.1 ความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร จากการวัดความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในจำนวน 15 ข้อ

(1) เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ ร้อยละ 49.0 มีระดับความรู้อยู่ในระดับมาก จำนวนข้อที่ตอบถูก 10-12 ข้อ โดยมีจำนวนข้อที่ตอบถูก ต่ำสุด 7 ข้อ สูงสุด 15 ข้อ เฉลี่ย 11.00 ข้อ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

(2) เกษตรกรที่ไม่ปลูกไม้เศรษฐกิจ ร้อยละ 49.0 มีระดับความรู้ในระดับปานกลาง จำนวนข้อที่ตอบถูก 7-9 ข้อ โดยมีจำนวนข้อที่ตอบถูก ต่ำสุด 4 ข้อ สูงสุด 13 ข้อ เฉลี่ย 8.50 ข้อ (ดังตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 ความรู้เกี่ยวกับไม้ของเกษตรกร

จำนวนข้อที่ตอบถูก	ระดับความรู้	เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ n= 100		เกษตรกรที่ไม่ปลูกไม้เศรษฐกิจ n= 100		รวม	
		จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
1 – 3	น้อยที่สุด	0	0.0	0	0.0	0	0.0
4– 6	น้อย	0	0.0	6	6.0	6	3.0
7 – 9	ปานกลาง	15	15.0	49	49.0	64	32.0
10 – 12	มาก	49	49.0	41	41.0	90	45.0
13 - 15	มากที่สุด	36	36.0	4	4.0	40	20.0
ค่าต่ำสุด (ข้อ)		7		4			
ค่าสูงสุด (ข้อ)		15		13			
ค่าเฉลี่ย (ข้อ)		11.00		8.50			

3.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร โดยมีแหล่งความรู้ในการได้รับข้อมูล 4 แหล่ง ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อสารมวลชน และสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ โดยเมื่อพิจารณาแหล่งความรู้แต่ละประเภท พบว่า

(1) เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจได้รับความรู้จากแหล่งความรู้เฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยรวม 2.28) โดยได้รับแหล่งความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.77) รองลงมาได้รับจากสื่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.58) สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 1.92) และสื่อสารมวลชน (ค่าเฉลี่ย 1.84) ตามลำดับ

(2) เกษตรกรที่ไม่ปลูกไม้เศรษฐกิจได้รับความรู้จากแหล่งความรู้เฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.33) โดยได้รับแหล่งความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.82) รองลงมาได้รับจากสื่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.56) สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 2.03) และสื่อสารมวลชน (ค่าเฉลี่ย 1.92) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 3.2)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับไฟเศรษฐกิจของเกษตรกร

แหล่งความรู้	เกษตรกรที่ปลูกไฟเศรษฐกิจ n= 100		เกษตรกรที่ไม่ปลูกไฟเศรษฐกิจ n= 100	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. สื่อบุคคล	2.77	ปานกลาง	2.82	ปานกลาง
2. สื่อกลุ่ม	2.58	น้อย	2.56	น้อย
3. สื่อมวลชน	1.84	น้อย	1.92	น้อย
4. สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ	1.92	น้อย	2.03	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.28	น้อย	2.33	น้อย

3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับไฟเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่ามีประเด็นความคิดเห็น 10 ข้อ สามารถสรุปความคิดเห็นของเกษตรกรในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก เกษตรกรที่ปลูกไฟเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ยรวม 3.81) และเกษตรกรที่ไม่ปลูกไฟเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ยรวม 3.86) (ดังตารางที่ 3.3)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับไฟ้เศรษฐกิจของเกษตรกร

แหล่งความรู้	กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ n= 100		เกษตรกรที่ไม่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ n= 100	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. การปลูกไฟ้และดูแลรักษาไฟ้สามารถทำได้โดยง่าย	3.36	ปานกลาง	3.52	มาก
2. การปลูกไฟ้สามารถสร้างรายได้มั่นคงให้แก่เกษตรกร	3.23	ปานกลาง	3.32	ปานกลาง
3. การปลูกไฟ้มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำ	3.24	ปานกลาง	3.41	มาก
4. หน่อไม้ไฟ้สามารถนำมาแปรรูปได้หลากหลาย เช่น หน่อไม้ดอง หน่อไม้สมุนไพร เป็นต้น	4.01	มาก	4.04	มาก
5. ดินขุยมุ้ยไฟ้สามารถใช้ประโยชน์ได้มาก เช่น ผสมดินเพาะปลูกพืช ทำปุ๋ยหมัก	3.86	มาก	3.85	มาก
6. การปลูกไฟ้ตามแนวตลิ่งสามารถช่วยยึดเกาะดินไม่ให้เกิดพังทลายของดินได้	3.93	มาก	3.92	มาก
7. ไม้ไฟ้สามารถใช้เป็นไม้ทดแทนได้ และเป็นไม้ที่เจริญเติบโตไว	3.99	มาก	4.02	มาก
8. การปลูกไฟ้ช่วยทำให้ระบบนิเวศดีขึ้นและสามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ดี	3.98	มาก	3.99	มากที่สุด
9. ผลิตภัณฑ์จากไฟ้ และนวัตกรรมจากไฟ้ มีความแข็งแรง ทนทาน ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย	4.18	มาก	4.21	มากที่สุด
10. ผลผลิตจากไฟ้เป็นสิ่งที่ต้องการของตลาดและอุตสาหกรรม เช่น ลำไม้ไฟ้ หน่อไม้สด	3.36	มากที่สุด	4.32	มาก
เฉลี่ยรวม	3.81	มาก	3.86	มาก

3.4 ความต้องการเกี่ยวกับไฟ้เศรษฐกิจของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการส่งเสริมด้านความรู้ 2) ด้านวิธีการ/ช่องทางการส่งเสริม 3) ด้านการสนับสนุน และ 4) ด้านอื่นๆ เมื่อพิจารณาแยกออกเป็นความต้องการแต่ละด้าน ดังนี้

(1) เกษตรกรที่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ มีความต้องการเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 3.20) โดยมีความต้องการด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 3.44) ความต้องการด้านอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.43) ด้านการส่งเสริมด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.22) และด้านวิธีการ/ช่องทางการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 2.69) ตามลำดับ

(2) เกษตรกรที่ไม่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ มีความต้องการเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) โดยมีความต้องการด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 3.54) ความต้องการด้านอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.44) ด้านการส่งเสริมด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.24) และด้านวิธีการ/ช่องทางการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 2.72) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 3.4)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3.4 ความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

ความต้องการ	เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ n= 100		เกษตรกรที่ไม่ปลูกไม้เศรษฐกิจ n= 100	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. ด้านการส่งเสริมด้านความรู้	3.22	ปานกลาง	3.24	ปานกลาง
2. ด้านวิธีการ/ช่องทางการส่งเสริม	2.69	ปานกลาง	2.72	ปานกลาง
3. ด้านการสนับสนุน	3.44	มาก	3.54	มาก
4. ด้านอื่น ๆ	3.43	มาก	3.44	มาก
เฉลี่ยรวม	3.20	ปานกลาง	3.24	ปานกลาง

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

(1) เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ ระดับปัญหาของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.61) โดยมีปัญหาด้านการปลูกไม้เพื่ออุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.82) รองลงมาด้านการดูแลรักษาไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.78) ด้านนวัตกรรมจากไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.53) ด้านการขยายพันธุ์ไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.50) และด้านการปลูกไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.41) ตามลำดับ

(2) เกษตรกรที่ไม่ปลูกไม้เศรษฐกิจ ระดับปัญหาของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.73) โดยมีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการปลูกไม้เพื่ออุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.85) และด้านการดูแลรักษาไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.85) รองลงมา คือ ด้านการขยายพันธุ์ไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.76) ด้านนวัตกรรมจากไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.62) และด้านการปลูกไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.59) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

ปัญหา	เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ n= 100		เกษตรกรที่ไม่ปลูกไม้เศรษฐกิจ n= 100	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. ด้านการปลูกไม้	2.41	น้อย	2.59	ปานกลาง
2. ด้านการขยายพันธุ์ไม้	2.50	น้อย	2.76	ปานกลาง
3. ด้านการดูแลรักษาไม้	2.78	ปานกลาง	2.85	ปานกลาง
4. ด้านนวัตกรรมจากไม้	2.53	น้อย	2.62	ปานกลาง
5. ด้านการปลูกไม้เพื่ออุตสาหกรรม	2.82	ปานกลาง	2.85	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.61	ปานกลาง	2.73	ปานกลาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับไฟ้เศรษฐกิจของเกษตรกร สรุปได้ว่าข้อเสนอแนะของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับมาก

(1) เกษตรกรที่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจมีข้อเสนอแนะด้านการดูแลรักษาไฟ้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.69) รองลงมาด้านนวัตกรรมจากไฟ้ไฟ้ (ค่าเฉลี่ย 3.57) ด้านการขยายพันธุ์ไฟ้ (ค่าเฉลี่ย 3.56) และด้านการปลูกไฟ้และการปลูกไฟ้เพื่ออุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.55) ตามลำดับ

(2) เกษตรกรที่ไม่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ มีข้อเสนอแนะด้านการดูแลรักษาไฟ้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.71) รองลงมาด้านการขยายพันธุ์ไฟ้ (ค่าเฉลี่ย 3.66) ด้านนวัตกรรมจากไฟ้ไฟ้ (ค่าเฉลี่ย 3.64) และด้านการปลูกไฟ้และการปลูกไฟ้เพื่ออุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.61) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับไฟ้เศรษฐกิจของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ	เกษตรกรที่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ n= 100		เกษตรกรที่ไม่ปลูกไฟ้เศรษฐกิจ n= 100	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. ด้านการปลูกไฟ้และการปลูกไฟ้เพื่ออุตสาหกรรม	3.55	มาก	3.61	มาก
2. ด้านการขยายพันธุ์ไฟ้	3.56	มาก	3.66	มาก
3. ด้านการดูแลรักษาไฟ้	3.69	มาก	3.71	มาก
4. ด้านนวัตกรรมจากไฟ้ไฟ้	3.57	มาก	3.64	มาก
เฉลี่ยรวม	3.59	มาก	3.66	มาก

5. สรุปปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไฟ้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ (chi-square) สามารถสรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไฟ้เศรษฐกิจของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับ คือ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร การถือครองที่ดินของครัวเรือน (ดังตารางที่ 5.1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 5.1 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

ปัจจัย	Chi-Square	P-Value
ปัจจัยด้านสังคมของเกษตรกร		
- จำนวนแรงงานภาคการเกษตร	22.344*	0.004*
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร		
- พื้นที่ถือครองที่ดินของครัวเรือน	28.948*	0.024*

หมายเหตุ : * มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-Value <0.05)

6. การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการจัดอันดับ (ranking) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีการทดสอบ ไคสแควร์ (Chi-Square) เพื่อหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน โดยมีสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

6.1 สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ที่มีสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า เพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

6.2 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านสังคม ที่มีสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร พบว่า จำนวนแรงงานภาคการเกษตร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

6.3 สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่มีสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ รายได้รวมของครัวเรือน พื้นที่ดินของครัวเรือน พื้นที่เช่า และอาชีพหลักของครัวเรือน พบว่ารายได้รวมของครัวเรือน พื้นที่เช่า และอาชีพหลักของครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน ขณะที่ พื้นที่ดินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

6.4 สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีสัมพันธ์ต่อการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร แหล่งความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ความคิดเห็นเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร และความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร แหล่งความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ความคิดเห็นเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร และความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

จึงสรุปได้ว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน คือ ปัจจัยด้านสังคม ซึ่งได้แก่ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร และ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ดินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 59.19 ปี มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และในอดีตระบบการศึกษาโดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวัลย์ ธรรมขันแก้ว(2563,น.112) เกษตรกรจำนวนร้อยละ 59.5 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51–60 ปี

1.2 ข้อมูลด้านสังคม พบว่า แรงงานภาคการเกษตรมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.83 คน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องมาจากการปลูก การดูแลรักษา การแปรรูปและการจำหน่ายไม้ ซึ่งในบางพื้นที่ปลูกนั้น การตัดแต่ง การเก็บเกี่ยว การขนย้ายไม้มีน้ำหนักต่อลำมาก และสภาวะแวดล้อมในแปลงที่แตกต่างกัน จึงต้องมีจำนวนของแรงงานหลายคนในการบริหารจัดการไม้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอ่อนสี ไซยราช (2562,น.106) พบว่าจำนวนแรงงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกยาสูบของเกษตรกรในเมืองหนองบก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ พบว่า ลักษณะการถือครองพื้นที่ดินของครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ต่ำที่สุด 1 ไร่ สูงที่สุด 50 ไร่ มีค่าเฉลี่ย 6.2 ไร่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกเป็นของตนเองทำให้สามารถเพาะปลูกพืชได้หลายหลายชนิด จึงสามารถยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศานิต ปิ่นทอง (2564,น.บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกรอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะการถือครองที่ดิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. สภาพการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนใหญ่มีพื้นที่เฉลี่ย 1.28 ไร่ และพื้นที่ลาดชันเฉลี่ย 0.85 ไร่ มี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ชัยพงษ์ (2563,น.249) พบว่า พื้นที่ปลูกไม้ทั้งหมดเป็นพื้นที่ตนเองและเป็นพื้นที่เช่าปลูก เนื่องจากว่าพื้นที่ของเกษตรกรมีพื้นที่ในการเพาะปลูกทั้งที่เป็นของตนเองที่ได้รับมาจากมรดกสืบทอดกันมา และพื้นที่ที่เกษตรกรหาเช่าเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการเพาะปลูกเลี้ยงชีพ

3. ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

1) ความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า จากการวัดความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรจำนวน 15 ข้อ เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยตอบถูกเฉลี่ย 9.39 ข้อ เนื่องจากเกษตรกรปลูกไม้มาเป็นระยะเวลานาน จึงมีประสบการณ์และความรู้ที่ส่งต่อกันมา แต่เกษตรกรยังขาดการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การเข้าถึงข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ เกษตรกรขาดความพร้อมในการรับความรู้ใหม่อาจมีความคุ้นเคยกับการปลูกพืชอื่นอยู่แล้ว ทำให้มีความรู้เรื่องไม้ในระดับปานกลางเท่านั้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2) แหล่งความรู้เกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า แหล่งความรู้ของเกษตรกรมี 4 แหล่ง ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อสารมวลชน และสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ แหล่งความรู้ของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อบุคคล โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่มีเจ้าหน้าที่เกษตรกรจำนวนน้อย ขณะที่สื่อกลุ่มและสื่อสารมวลชนยังไม่ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวข้องกับไม้มากพอ เกษตรกรยังขาดทักษะหรืออุปกรณ์ในการใช้งาน

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก เนื่องจากไม้เป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและต่อเนื่อง ผลผลิตจากไม้ เช่น หน่อไม้และลำไม้ มีความต้องการสูงในตลาดอาหารและเฟอร์นิเจอร์ ทำให้เกษตรกรมั่นใจว่าไม้สามารถเพิ่มรายได้ การดูแลรักษาง่าย ทนทานต่อสภาพอากาศ ช่วยลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติได้ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐและเอกชนในการให้ความรู้และการสนับสนุนด้านการตลาด ซึ่งช่วยให้เกษตรกรรู้สึกมั่นใจมากขึ้น ไม้ยังมีบทบาทสำคัญในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ ช่วยส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4) ความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า ความต้องการเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมด้านความรู้ ด้านวิธีการ/ช่องทางการส่งเสริม ด้านการสนับสนุน และด้านอื่นๆ โดยเฉพาะด้านการสนับสนุน เนื่องจากโดยสภาพพื้นฐานของเกษตรกรนั้นมีรายได้น้อย จึงมีความต้องการหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ มีความต้องการได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ และเกษตรกรยังต้องการความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการดูแลไม้ เพื่อสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของตลาด การจัดช่องทางส่งเสริมที่เข้าถึงง่าย เช่น สื่อออนไลน์ ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล การสนับสนุนในรูปแบบเงินทุนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยลดภาระต้นทุนการผลิตรวมถึงการสนับสนุนด้านนโยบายและการตลาดจากภาครัฐและเอกชนเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการสร้างโอกาสให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้อย่างยั่งยืน

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

1) ปัญหาเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร จากการสัมภาษณ์เกษตรกร เรื่องปัญหาเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากปัญหาด้านต่างๆที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรนั้นอาจเกิดจากตัวเกษตรกรเองที่ไม่ได้ศึกษาหาความรู้ที่เพียงพอและการเข้าถึงหน่วยงานที่มีความรู้ ทั้งด้านการปลูกไม้ ด้านการขยายพันธุ์ไม้ ด้านการดูแลรักษาไม้ ด้านนวัตกรรมจากไม้ และ ด้านการปลูกไม้เพื่ออุตสาหกรรม รวมถึงการที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลด้านการปลูกไม้ การจัดการทรัพยากรหรือการตลาดที่ยังไม่เพียงพอ

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรให้ระดับข้อเสนอแนะในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านการปลูกไม้และการปลูกไม้เพื่ออุตสาหกรรม การขยายพันธุ์ไม้ การดูแลรักษาไม้ และนวัตกรรมจากไม้ไม่เฝ้าองค์ความรู้ เนื่องจากเกษตรกรมีความเข้าใจ ความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องการปลูกไม้ที่แตกต่างกันไป เกษตรกรมีความสนใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกไม้ให้เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของตลาด ซึ่งการขยายพันธุ์ไม้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มความหลากหลายของพันธุ์ไม้ เกษตรกรให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาไม้ การจัดการแหล่งปลูกให้มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีและคุ้มค่าต่อการลงทุน ด้านนวัตกรรมจากไม้เกษตรกรยังต้องการในการเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ และการเรียนรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการผลิตและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ไม้ได้ การใช้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย จะช่วยให้เกษตรกรสามารถแข่งขันในตลาดได้ดียิ่งขึ้น

5. สรุปปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน

ที่สัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับ คือ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร การถือครองที่ดินของครัวเรือน เนื่องมาจากการปลูก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

การดูแลรักษา การแปรรูปและการจำหน่ายไม้ ซึ่งในบางพื้นที่ปลูกนั้นการตัดแต่ง การเก็บเกี่ยว การขนย้ายไม้มีน้ำหนักต่อลำมาก และสภาวะแวดล้อมในแปลงที่แตกต่างกัน จึงต้องมีจำนวนของแรงงานหลายคนในการบริหารจัดการไม้ เกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกเป็นของตนเองทำให้สามารถเพาะปลูกพืชได้หลายหลายชนิด จึงสามารถยอมรับการปลูกไม้เศรษฐกิจได้

ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้หลายภาคส่วน โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการเกษตร และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผ่านการจัดทำแปลงสาธิต การฝึกอบรม และการสร้างเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการผลิตไม้เศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการจัดการแรงงาน การลดต้นทุน และการเพิ่มช่องทางการตลาด นอกจากนี้ผู้ประกอบการและภาคเอกชนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการส่งเสริมการผลิตและการตลาดไม้เศรษฐกิจร่วมกับเกษตรกรเพื่อพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเกษตรด้านการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ ทั้งในด้านการองค์ความรู้ด้านการเกษตร และแนวคิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นแนวทางและเป็นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นอื่น ๆ ต่อไป

ควรศึกษาถึงประเด็นรายได้จากการปลูกไม้ของเกษตรกร การลดต้นทุน และการปลูกอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนาให้ตรงกับความต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ทะเบียนเกษตรกรจังหวัดน่าน สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566 สืบค้นจาก <http://www.farmer.doae.go.th/farmer/index/index1>
- ประเสริฐ ดอยลอม. มปป. “ไม้ พืชความหวังใหม่ของคนน่าน” เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
- ทิพวัลย์ ธรรมชนแก้ว (2565) ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเทคโนโลยีการปลูกลำไยแปลงใหญ่ไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ,KHON KAEN AGRICULTURE JOURNAL 50 (1): 154-163 (2022)
- ศานิต ปิ่นทอง. (2564) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 12(1), 192 – 211.
- สกลท์ บุญเสริมสุข. (2564). เรื่องความรู้เกี่ยวกับ “ไม้” พืชในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของไทย สืบค้นจาก <https://www.forest.go.th/community/wp-content/uploads/sites/16/2021/12/ความรู้เกี่ยวกับไม้-สกลท์-บุญเสริมสุข-กรมป่าไม้.pdf>.
- อ่อนสี ไซยราช. (2562). การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกยาสูบของเกษตรกรในเมืองหนองบก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, Journal of Agri. Research & Extension 37(2): 101-111